

Examen VWO

2021

tijdvak 2
maandag 14 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 40 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de vragen in correct Nederlands.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 We kunnen echt niet om kernenergie heen

De tekst ‘We kunnen echt niet om kernenergie heen’ kan door middel van onderstaande kopjes in vier delen worden onderverdeeld:

deel 1: Inleiding

deel 2: Argumenten en standpunt

deel 3: Argumenten tegenstanders en ontkrachting daarvan

deel 4: Afronding en conclusie

- 1p 1 Bij welke alinea begint deel 3, ‘Argumenten tegenstanders en ontkrachting daarvan’?
- 1p 2 Bij welke alinea begint deel 4, ‘Afronding en conclusie’?

In alinea 4 en 5 van tekst 1 wordt een groot aantal voordelen van kernenergiecentrales genoemd.

- 3p 3 Noem vijf voordelen die een kernenergiecentrale zou hebben volgens alinea 4 en 5 van tekst 1.

Een kritisch lezer zou kunnen opmerken dat de auteur van tekst 1 kennelijk weerstand verwacht tegen het standpunt dat we echt niet om kernenergie heen kunnen.

- 1p 4 Met welk aan tekst 1 ontleend gegeven kan de opmerking van deze kritische lezer worden onderbouwd?
- A Al direct na de inleiding is het standpunt te lezen dat we echt niet om kernenergie heen kunnen.
 - B Een groot deel van de tekst is erop gericht argumenten tegen kernenergie te weerleggen.
 - C In de tekst wordt aanwijsbaar moeite gedaan om het belang van wind- en zonne-energie te relativieren.
 - D Op een groot aantal plekken in de tekst wordt denigrerend gesproken over tegenstanders in het debat.

Door specifieke woorden te gebruiken kan een standpunt versterkt tot uitdrukking worden gebracht.

- 2p 5 Citeer uit alinea 13 van tekst 1 drie woorden die het ingenomen standpunt versterken.

Een kritisch lezer zou kunnen stellen dat er in alinea 13 van tekst 1 sprake is van een drogreden.

- 2p 6 Benoem deze drogreden en leg deze uit aan de hand van gegevens uit tekst 1.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

- In tekst 1 wordt gesproken over een ‘dubbele investering’ (regel 40).
- 2p **7** Noem de twee investeringen die volgens tekst 1 gedaan zouden moeten worden.

In alinea 14 van tekst 1 wordt gesteld dat de keuze voor kernenergie zal leiden tot een opbloei van de economie.

Een kritisch lezer zou kunnen opmerken dat dit te sterk is uitgedrukt, gelet op andere uitspraken in de tekst.

- 1p **8** Waarom zou deze kritische lezer dit te sterk uitgedrukt kunnen vinden?
Gebruik in je antwoord gegevens uit de tekst.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 2p **9** Welke van onderstaande zinnen geeft het beste de hoofdgedachte van tekst 1 weer?

De opwekking van kernenergie in Nederland is noodzakelijk om

- A aan de stijgende energiebehoefte te kunnen blijven voldoen.
- B de afgedwongen afspraken over klimaatdoelen te kunnen halen.
- C de instabiliteit van wind- en zonne-energie te kunnen compenseren.
- D op langere termijn nog voldoende en betaalbare energie te hebben.

Hieronder staan vijf feitelijke uitspraken.

- 3p **10** Noteer de nummers van de drie uitspraken die als betrouwbaar geïnterpreteerd kunnen worden, gelet op de deskundigheid van de auteur.
- 1 Nederland heeft zich vooralsnog ambitieuze klimaatdoelen gesteld dan nodig is.
 - 2 Een enkele kerncentrale, met een levensduur van meer dan zestig jaar, kan duizenden windturbines en zonnepanelen, met een levensduur van ongeveer 15 jaar, vervangen.
 - 3 Tsjernobyl is een reactortype dat niet voldoet aan westerse en internationale criteria en standaarden.
 - 4 Een CANDU-centrale is minder vervuilend dan een kolencentrale.
 - 5 Met het oog op duurzaamheid zou het beter zijn als Nederland stopt met het investeren in zonne- en windenergie.

Tekst 2 Kernenergie? Dat is wensdenken

"Het is onmogelijk om al zijn geponeerde stellingen in detail te ontleden, maar dit is een klassiek geval van wensdenken van een gelovige."
(regels 9-12)

In het eerste gedeelte van bovenstaand citaat zou een kritisch lezer het ontduiken van de bewijslast kunnen zien. In het laatste gedeelte zou men een overtreding van een andere discussieregel kunnen zien.

1p 11 Om welke overtreding gaat het?

om

- A een cirkelredenering
- B een persoonlijke aanval
- C het bespelen van het publiek
- D het vertekenen van een standpunt

In de tekst 'Kernenergie? Dat is wensdenken' komen diverse deelonderwerpen aan de orde die te maken hebben met kernenergie.

In alfabetische volgorde zijn dat:

- afvalberging
- crisissituaties
- rendabiliteit
- totale kosten
- veiligheidsrisico's

1p 12 In welke alinea komt het deelonderwerp 'afvalberging' uitgebreid aan de orde?

1p 13 In welke alinea komt het deelonderwerp 'veiligheidsrisico's' uitgebreid aan de orde?

Door bepaalde woorden en formuleringen te kiezen kan een schrijver een standpunt versterkt tot uitdrukking brengen.

2p 14 In welke twee van onderstaande uitspraken zijn woorden en formuleringen aanwijsbaar die onmiskenbaar bedoeld zijn om het standpunt van de schrijver versterkt tot uitdrukking te brengen? Noteer de nummers.

- 1 "De industrie verwijt het de milieubeweging dat de kosten oplopen." (regels 25-26)
- 2 "Maar ondanks de waanzinnig hoge kosten van die nieuwste generatie reactoren is inherente veiligheid niet gegarandeerd." (regels 38-41)
- 3 "De ongelukken in Fukushima en Tsjernobyl hebben al meer dan 1000 miljard euro gekost." (regels 50-53)
- 4 "Waaraan is dat besteed?" (regel 58)
- 5 "In volume gemeten gaat het om weinig afval." (regels 92-93)
- 6 "Laten we, nu Nederland eindelijk op stoom begint te komen met wind, zon, besparing en het beprijsen van vervuiling, niet opnieuw in de nucleaire valkuil trappen." (regels 100-104)

- 2p 15 Wat is de hoofdgedachte van tekst 2?
- A De paar verbeteringen die zijn doorgevoerd in de toepassing van kernenergie wegen niet op tegen de vele problemen ervan.
 - B De industrie moet zich daadwerkelijk verantwoordelijk gaan voelen voor de vele problemen die kernenergie nog steeds oplevert.
 - C Het is verstandiger om te kiezen voor andere energiebronnen gezien de vele problemen die kernenergie nog steeds oplevert.
 - D Het wordt lastig om het ingewikkelde energievraagstuk op te lossen door de vele problemen die kernenergie nog steeds oplevert.
- 2p 16 Welke twee factoren zorgen er volgens tekst 2 voor dat de kosten die verbonden zijn aan kernenergie oplopen?

Overkoepelende vragen bij tekst 1 en tekst 2

“De hoeveelheid radioactief afval afkomstig van kerncentrales is zeer klein in vergelijking met het afval van bijvoorbeeld kolencentrales.”
(tekst 1, regels 94-97)

- 1p 17 Welk bezwaar voert de auteur van tekst 2 aan tegen bovenstaande uitspraak?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 15 woorden.

“Wereldwijd heeft nog niemand een oplossing voor hoogactief kernaafval.”
(tekst 2, regels 88-89)

- 2p 18 Citeer uit alinea 8 tot en met 11 van tekst 1 twee zinnen die kunnen worden gebruikt als argument om de ernst van het hierboven genoemde probleem van hoogactief kernaafval te relativieren.

In tekst 1 en tekst 2 wordt het financiële aspect van een eventuele transitie naar wind- en zonne-energie op verschillende manieren beoordeeld.

- 2p 19 Leg uit hoe het financiële aspect van een eventuele transitie naar wind- en zonne-energie wordt beoordeeld volgens alinea 3 van tekst 1 en volgens alinea 2 van tekst 2. Maak daartoe onderstaande twee zinnen af en gebruik voor je aanvulling per zin niet meer dan 20 woorden.

Zin 1:

Volgens alinea 3 van **tekst 1** kunnen wind- en zonne-energie **niet** economisch rendabel zijn in vergelijking met kernenergie, want ...

Zin 2:

Volgens alinea 2 van **tekst 2** kunnen wind- en zonne-energie **wel** economisch rendabel zijn in vergelijking met kernenergie, want ...

Tekst 3 Botsende idealen blijven geloofwaardig

"Elke kerk heeft een overenthousiaste bekeerling." (regels 16-17)

- 2p **20** Noem drie zaken die volgens alinea 2 kenmerkend zijn voor overenthousiaste bekeerlingen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.
- 2p **21** Wat zijn volgens tekst 3 de *competing ideals* van respectievelijk Mike Shellenberger en Mark Lynas?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.
- 1p **22** Wat is het wezenlijke kenmerk van aanhangers van de ecomodernistische beweging volgens tekst 3?
Baseer je antwoord op alinea 1 tot en met 3.
Aanhangers van de ecomodernistische beweging
 - A baseren hun opvattingen over voedselproductie op wetenschappelijke inzichten.
 - B laten hun overtuigingen voornamelijk afhangen van technologie en wetenschap.
 - C schilderen hun tegenstanders vaak af als bange en onwetenschappelijke mensen.
 - D wijzigen hun denkbeelden om de zoveel jaar vanwege hun eigen stijl van denken.

"Maar wat we daar vervolgens mee moeten, is voer voor prachtig debat."
(regels 61-63)

- 1p **23** Waar verwijst 'daar' naar?
naar
 - A de onredelijkheid van tegenstanders van ecomodernisten (alinea 3)
 - B de vaststelling dat mensen klimaatverandering veroorzaken (alinea 4)
 - C het maatschappelijke debat over de milieuproblematiek (alinea 4)
 - D het belang van wetenschappelijk inzicht in klimaatverandering (alinea 4)

- “Je moet wel heel erg met je ogen knijpen, wil je iets anders zien.”
(regels 60-61)
- 1p **24** Wat betekent de geciteerde zin binnen de context van alinea 3 en 4 van tekst 3?
- A Alleen met wetenschappelijke technieken is de (door mensen veroorzaakte) klimaatverandering te constateren.
 - B Het is inmiddels wetenschappelijk bewezen dat de klimaatverandering door mensen veroorzaakt is.
 - C Je moet erg goed kijken om de (door mensen veroorzaakte) klimaatverandering te kunnen zien.
 - D Je moet erg je best doen om de (door mensen veroorzaakte) klimaatverandering niet te zien.
- In alinea 6 van tekst 3 is er sprake van het snelle brein en het langzame brein.
- 2p **25** Maak duidelijk hoe het ene soort brein het andere aanvult.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.
- In alinea 2 van tekst 3 wordt gesproken over een bepaalde manier van debatteren.
- 1p **26** Hoe kan die stijl van debatteren het best worden getypeerd?
als
- A aftastend
 - B enthousiasmerend
 - C polariserend
 - D theatraal
- “En iedereen draagt zijn steentje bij.” (regels 63-64)
- In alinea 4 komen oplossingen van diverse groepen aan de orde.
- 1p **27** Vat samen in welk opzicht de daar genoemde oplossingen met elkaar overeenkomen.
Geef antwoord in een of meerdere zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.
- 1p **28** Welke uitspraak geeft het doel van tekst 3 het best weer?
De tekst ‘Botsende idealen blijven geloofwaardig’ wil de lezer
- A een eigen afweging laten maken over de diverse standpunten die een centrale rol spelen in het milieudebat.
 - B een eigen afweging laten maken over wat de juiste oplossing kan zijn voor het milieuvraagstuk.
 - C overtuigen van het nut om in het milieudebat extreme uitgangspunten te vermijden.
 - D overtuigen van het nut om standpunten te benoemen die iemand achtereenvolgens in het milieudebat heeft ingenomen.

Tekst 4 Misschien eerst eens begrijpen wat ons overkomen is

De tekst ‘Misschien eerst eens begrijpen wat ons overkomen is’ kan door middel van onderstaande kopjes in vier delen worden onderverdeeld:

deel 1: Introductie van het probleem

deel 2: Aard van het probleem

deel 3: Gevolgen van het probleem

deel 4: Aanbevelingen

- 1p 29 Bij welke alinea begint deel 2, ‘Aard van het probleem’?
- 1p 30 Wat is het impliciete standpunt van tekst 4 zoals dat blijkt uit alinea 1 en 2?
- A De overheid laat zich meer leiden door financiële prikkels dan door didactische uitgangspunten.
 - B De politiek zou zich meer zorgen moeten maken over de grootschalige digitalisering.
 - C Het is zorgelijk dat de digitale technologie uitgangspunt is voor nieuw onderwijsbeleid.
 - D Zowel bedrijfsleven als overheid baseren nieuw beleid op een maatschappelijke digitale verslaving.
- Er is in alinea 3 van tekst 4 een impliciete redenering ten aanzien van onderwijsbeleid te herkennen.
- 2p 31 Maak de argumentatie expliciet door het standpunt en het argument te noemen.
Baseer je antwoord op alinea 2 en 3.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen. Maak daarbij geen gebruik van voorbeelden.

In alinea 6 van tekst 4 wordt gebruikgemaakt van de metaforen ‘diepzeeduiken in een zee van woorden’ en ‘glijden over de oppervlakte als een jetskiër’. Deze metaforen vormen een samenvatting van uitspraken die eerder in alinea 6 zijn gedaan.

- 3p 32 Citeer uit alinea 6 de zinnen of zinsgedeelten waarvan de betekenis in deze metaforen is samengevat. Neem daartoe onderstaand schema over en vul het in. Citeer niet meer dan nodig is. Zorg ervoor dat tussen de antwoorden in het linker en het rechter gedeelte eenzelfde verband is als tussen beide metaforen.

‘diepzeeduiken in een zee van woorden’	‘glijden over de oppervlakte als een jetskiër’
1a.	1b.
2a.	2b.
3a.	3b.

“Twee derde van de zieke werknemers zit thuis vanwege deze klachten, meldde het Centraal Bureau voor de Statistiek.” (regels 107-110)
Alinea 7 van tekst 4 is op te vatten als een volledige redenering die eindigt met het bovenstaande citaat als argument.

- 1p 33 Geef aan of je de gebruikte argumentatie juist vindt of niet en leg uit waarom. Kies daartoe een van onderstaande zinnen en maak die af. Gebruik voor het aanvullen van de gekozen zin niet meer dan 25 woorden.

Zin 1:

Dat twee derde van de zieke werknemers thuiszit vanwege deze klachten is in deze redenering **wel** relevant, want ...

Zin 2:

Dat twee derde van de zieke werknemers thuiszit vanwege deze klachten is in deze redenering **niet** relevant, want ...

In alinea 8 van tekst 4 wordt geargumenteerd over het al dan niet aanwezige nut van digitalisering.

- 3p 34 Parafraseer de argumentatie in de vorm van drie (deel)zinnen volgens onderstaande zin.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen.

Weliswaar ... , maar ... , dus ...

De titel van tekst 4 is ‘Misschien eerst eens begrijpen wat ons overkomen is’. En volgens alinea 1 van tekst 4 hebben we last van ‘digibesitas’.

- 1p **35** Leg uit wat de essentie is van wat ons is overkomen, gelet op de strekking van de tekst.

Geef antwoord in een of meerdere zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

In tekst 4 worden vraagtekens gezet bij de gesignaleerde digitalisering.

- 3p **36** Wat zijn volgens alinea 6 tot en met 8 van de tekst de drie belangrijkste negatieve gevolgen van deze digitalisering?

Welke van de onderstaande uitspraken geeft het doel van tekst 4 het best weer met betrekking tot onderwijs?

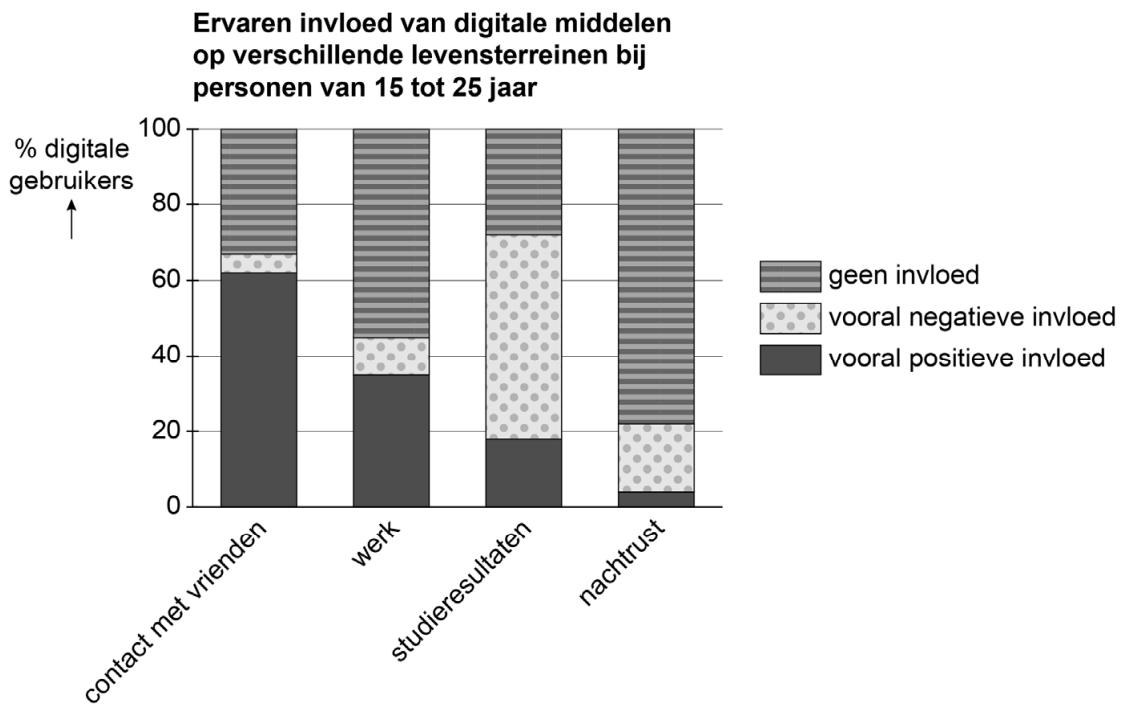
- 1p **37** De tekst wil de lezer ervan overtuigen dat er

- A beperkingen moeten worden gesteld aan de digitalisering van het onderwijs.
- B genuanceerder moet worden gedacht over de gevolgen van digitalisering in het onderwijs.
- C goede kanten en slechte kanten zitten aan de digitalisering van het onderwijs.
- D recentelijk te weinig aandacht was voor de digitalisering van het onderwijs.

- 1p **38** Met welke van de onderstaande beschrijvingen is de toonzetting van tekst 4 het best te typeren?

De toonzetting van de tekst is vooral

- A analyserend en bezorgd.
- B constructief en genuanceerd.
- C moraliserend en ironisch.
- D zakelijk en vlein.

Stel, drie vwo-leerlingen hebben zich voor hun profielwerkstuk intensief beziggehouden met effecten van het gebruik van digitale middelen. Zij hebben in 2019 een grootschalig onderzoek uitgevoerd in hun provincie. Bovenstaande grafiek zou het resultaat van hun onderzoek kunnen zijn.

- 2p **39** Geef aan of de grafiek gebruikt kan worden als argument voor een snelle digitalisering in het onderwijs en leg uit waarom wel of waarom niet. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.
- 2p **40** Geef aan of de grafiek gebruikt kan worden als ondersteuning bij de hoofdgedachte van alinea 8 van tekst 4 en leg uit waarom wel of waarom niet. Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.